

La plaça de l'Hospital

218

La plaça de l'Hospital es troba situada al bell mig del nucli urbà de la ciutat, en una via força ampla que serveix per enllaçar la plaça d'En Pompeu Fabra amb la Gran Via de Jaume I, i que tanmateix té accés pels carrers d'en Fontanilles i d'en Gaspar Casal. Com ja s'ha dit moltes vegades, aquest indret no és el més adient per reunir dues places consecutives i sense cap límit real, tot i que l'antiga configuració de la que ara anomenem de l'Hospital

— abans de l'enderrocament del seu cos central amb la consegüent desaparició dels carrers del Pago i de Canaders— en tenia una certa aparença que ara preveu en la seva acceptació actual.

UN NOM A PROVA DE CANVIS

El nom d'aquesta via ciutadana sembla que ha anat secularment lligat a l'existència de

l'Hospital, per la qual cosa l'Ajuntament de Girona, en la sessió del dia 12 de febrer de 1903, en prenia un acord refermant-ho. Aquest acord especificava que el nou nom abastava la plaça i també el carrer que menava fins a la carretera de Barcelona —actual Avinguda d'Alvarez de Castro— i que s'adoptava a petició del director de la sucursal de Banc d'Espanya a Girona.

L'intent de canviar-li el nom no acaba ací; el maig del 1930, en donar el nom d'Alvarez de Castro a l'avinguda que va de la Gran via de Jaume I a la carretera de Barcelona, s'intentava de fer-lo extensiu també a la plaça de l'Hospital, cosa que si bé s'acordà en ferm, no degué tenir cap mena de transcendència ja que aquest darrer nom continua pervivint amb tota vitalitat.

Dos anys més tard, Carles Rahola demanava a l'Ajuntament la supressió dels rètols dels anomenats carrer de l'Hospici i plaça de l'Hospital, adduint que en aquells moments ja no responien les seves denominacions a les de establiments que els motivaren, i posà per substituir-los el nom de l'historiador Narcís Blanch i Illa, que enguany ja compta amb un carrer al sector de Palau, prop de la carretera de Barcelona. Pocs dies més tard de la proposta de Rahola, és l'Ateneu de Girona el que hi vol dir la seva i sotmet a la consideració municipal el nom de l'il·lustre filòleg Pompeu Fabra. Tampoc en aquest cas no reeixí la proposta, i tot just ara fa pocs anys es batejà amb aquest nom la plaça veïna.

Encara hi hagué un darrer intent —també fracassat— de canviar el nom a la plaça: l'any 1937, els capdavanters de la C.N.T.—A.I.T. volien que aquest indret s'anomenés «plaza de los Huérfanos de la Revolución».

MURALLS I BALUARDS

La fesomia d'aquest indret es modificà substancialment en la primera meitat del segle XV, quan hom construí el pany de muralla dit del Mercadal que ressegua la traça de l'actual Gran Via de Jaume I. Tal i com remarca el Dr. Jaumè Marquès a «Indrets de Girona», prop de la plaça de l'Hospital hi havia un portal anomenat de Santa Clara, i a partir del setge de l'any 1653 es reforçà aquest sector amb la construcció d'un baluard defensiu.

Posteriorment l'evolució urbanística de la plaça travessa per tres etapes perfectament diferenciades: a començaments del segle XVIII es basteix l'edifici destinat a Hospici i la plaça adopta una forma rectangular, sobretot tenint en compte que des de l'any 1679 ja hi funcionava l'Hospici a l'altra banda. La construcció de l'Hospici alterà significativament el curs del carrer que provinent de l'actual Fontanilles seguia el seu trajecte fins a aturar-se quasi davant les portes de l'Hospital.

Per altra banda, amb l'entrada al segle XX es procedeix a l'enderrocament de les muralles, i és així com la plaça queda oberta a ponent, connectant ja definitivament amb la Gran Via de Jaume I, i obrint-se vers l'eixample de la ciutat. Malgrat tot, aquest indret és dels darrers a mantenir les restes de l'antic recinte emmurallat: encara l'any 1931 els Presidents Azaña i Macià donen un cop de pic simbòlic del pany de muralla de la cruïlla Gran Via-Plaça Hospital-Av. Alvarez de Castro, i el mes de desembre d'aquest mateix any l'estat cedeix a la ciutat el ja esmentat baluard de Sant Clara que «**limita al norte con la calle del Hospital; al sur, com edificios particulares; al Este, también con edificios particulares y al Oeste con el Hospital Civil y plaza del mismo nombre.** En el centro existe un gran almacén para paja, con piso de tierra, cubierto de teja sobre armazón de madera; en tercer periodo de vida. La superficie de este baluarte es de unos 6.243'13 metros cuadrados». Els baluards, signes de la bel·lucitat de la Girona medieval, esdevenen al segle XX vulgars magatzems de mil i una coses, com palesa aquest text de l'any 1931.

Una tercera etapa de l'urbanisme de la plaça es caracteritza per l'enderrocament, a la dècada dels anys seixanta, d'un grup de cases situades al punt d'intersecció de les actuals places de l'Hospital i de Pompeu Fabra, la qual cosa significà —a més de la pèrdua de la tradicional fesomia de l'indret— la desaparició de dos carrers laterals coneguts amb els noms de carrers del Pago o «Pavo» i de Canaders. Hom

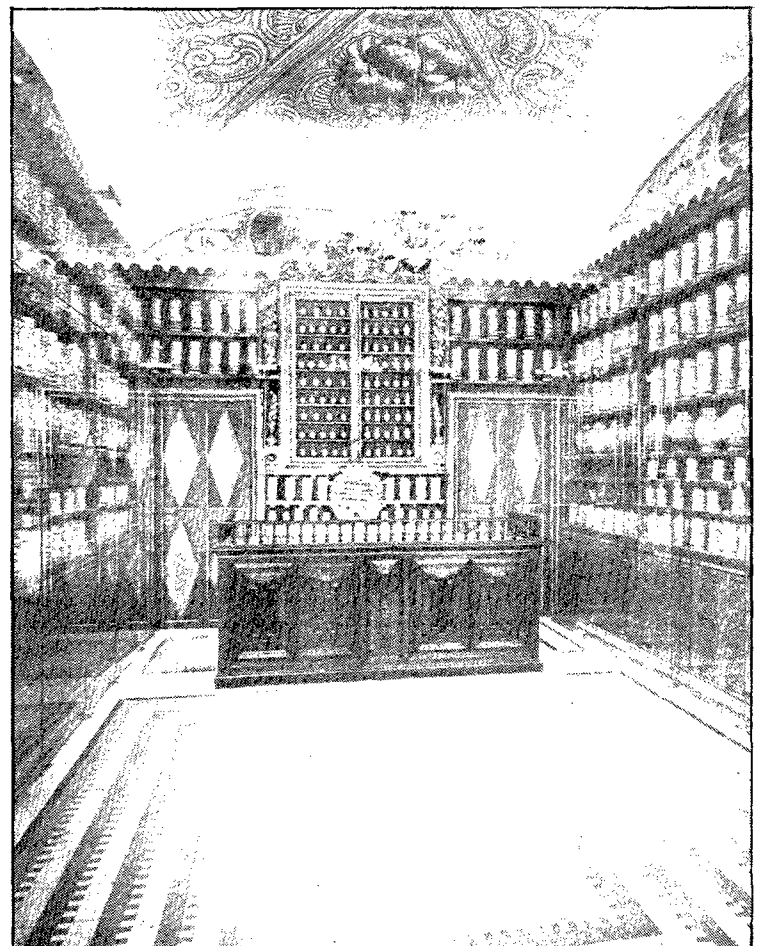
volia substituir les cases enderrocades per un bloc destinat a acollir els col·legis professionals gironins, i malgrat que fins i tot s'arribà a posar-hi la primera pedra simbòlica el desembre del 1971, finalment el projecte no reeixí. La realitat urbanística resultant ens presenta un carrer ampli i transitable que, per fidelitat a la història del sector, ha mantingut la consideració de plaça, malgrat que ara ja no es conserva cap mena de traça.

La seva situació cèntrica ha fet que sovint hagi estat objecte d'obres d'agencament i ordenació. En aquest sentit, podem documentar que l'any 1898 la Municipalitat emprèn unes obres d'urbanització, i que dos anys més tard s'aprova un projecte de reforma i alineació. Al 1911 s'hi renova el clavegueram, el 1917 la pavimentació, i l'any 1927 es pavimenta la plaça i el carrer de l'Hospital mitjançant 2000 quilos de calç hidràulica regalats pel Sr. Frederic M. Roquet-Jalmar, procedents de la fàbrica de la seva propietat denominada «La Bohiga».

Malgrat tot, el veritable pla d'ordenació de l'indret s'aprova el mes de juliol del 1936 en l'anomenat Pla Hospital, i que transforma la fesomia de la plaça mitjançant l'esmentat enderrocament de les cases que delimitaven els carrers dels Canaders i del Pago. Més tard, el 1973, es fa la darrera obra que consisteix en la pavimentació de la plaça.

L'HOSPITAL I L'HOSPICI

L'Hospici de Sta. Caterina data de l'any 1679, si bé ja abans,

La farmàcia de l'hospital de Santa Caterina, restaurant fa un parell d'anys, és una peça museística de primera categoria.

ANY EUROPEU DE LA MÚSICA
CONCERTS A GIRONA

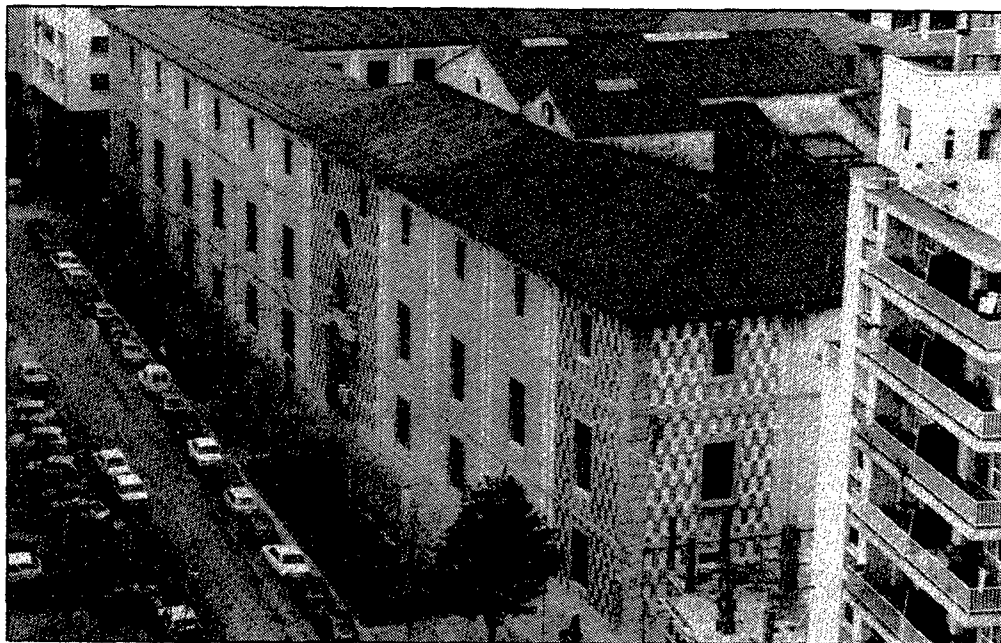
Gener, dia 28, a les 10 nit
AUDITORI NARCÍS DE CARRERAS
 67ª Sta. Clara, 11. 4.^a

THE FAIRFIELD QUARTET
 Albert Guinovart, piano
 Oriol Romant, clarinet
 Obres de: Dvorák, Howells

Amb la col·laboració de Joventuts Musicals
 Preus: Normal: 250 Ptes.
 Soci de Juv. Musicals: 125 Ptes.
 Venda de localitats:
 Una hora abans, al mateix auditori

Concert especial per a escolars el mateix dia, a 2/4 de 4 de la tarda
 Reserva d'entrades: telèfon 21 17 50
 ("la Caixa" a les escoles)

La Casa de Cultura «Tomàs de Lorenzana» és un dels elements arquitectònics definitoris de la plaça.

La columna commemorativa de la Constitució de 1869 havia estat abans a la plaça de la Independència i entre els desapareguts carrers del Pavo i Canaders

concretament el 1666 hom féu posar la primera pedra a un conjunt arquitectònic que des del seu començament es projecta com a centre de recuperació de malalts i com a església per al culte. De l'edifici, cal destacar el pati interior, d'una rellevant sobrietat i elegància, i que compta amb una sèrie d'esgrafiats molt notables obrats per Josep Maria Busquets, en un repertori ornamental típicament barroc realitzat l'any 1928. Es de destacar també la importància de la farmàcia —actualment restaurada— que data de la darrer part del segle XVII i començaments del XVIII, i que conserva uns 350 pots d'apotecari i una remarcable col·lecció d'instrumental quirúrgic.

L'any 1952 hi hagué el projecte de transformar la part noble de l'edifici en palau de la Diputació Provincial, en una obra que preveia la construcció de dos edificis moderns per a Hospital i Hospici, la qual cosa només es féu per a aquest darrer, que es traslladà a l'actual indret de Sant Ponç de Fontajau. En aquests últims anys, l'Hospici ha estat objecte d'una profunda remodelació i modernització per tal d'adequar-ne el seu funcionament i instal·lacions a les demandes sanitàries actuals.

Segons Carles Rahola, prop de l'Hospital hi havia hagut una escola de pàrvuls, fundada l'any 1398 pel mercader de Girona Jaume Beuda, «en el qual hi havia beques per a estudiants pobres, i podien assistir-hi altres nens de la ciutat». Hom el va conèixer durant molt de temps amb el nom de «Col·legi d'en Beuda».

Pel que fa a l'edifici de l'Hospici assenyalarem que fou fundat l'any 1673 per Ignasi de Colomer i de Cruïlles, que en morir, deixà un important llegat; i que el bisbe il·lustrat Tomàs de Lorenzana hi féu una ampliació els anys 1776-1785 encomanada a l'arquitecte Ventura Rodríguez. A instàncies del mateix bisbe, hi començaren a funcionar diverses fàbriques a partir de l'any 1783. Set anys més tard comptava amb uns 400 treballadors —generalment hospicians— que treballaven la llana, el cànem, el lli i el cotó, i els productes manufacturats s'exportaven a Andalusia i Amèrica.

Per fer-nos una idea aproximada del repartiment del treball a l'Hospici, esmentarem una notícia de l'any 1805 que ens informa que en aquesta data hi havia 292 individus —dels quals 87 eren totalment inútils per al treball— i que tenien les següents ocupacions: 6 feien de sastres, 6 de sabaters, 14 treballaven a la fàbrica de mitges de cotó, 15 a la de «cotónias y lienzos», 19 s'esmerçaven en la pareria, 2 treballaven l'hort i 5 ser-

vien la casa. De les dones, 52 filaven cotó i cosien mitges; 48 filaven lli i cànem i feien mitges; 10 treballaven a la cuina i a la bogaderia; 5 a l'infermeria, 10 a la «roperia», 8 feien encaixos, i 3 feien torn en la vigilància de la porteria. Mecànicament, la fàbrica no estava pas massa ben dotada: 30 telers per a fer mitges de cotó; 12 per a les cotónias i 4 per confegir peces de pareria, i entrà en una forta crisi a conseqüència de la guerra del francès que no acabaria de superar malgrat que va romandre oberta encara un seguit d'anys. Cap a finals del XIX, el treball dels hospicians s'adreçava fonamentalment a fer funcioner els tellers de fusteria, sastreria, sabateria, impremta i a assitir a les classes que es donaven a les escoles primàries i de música.

L'edifici de l'Hospici ha d'esperar als anys de postguerra per notar els primers canvis substancials. Al 1951 —encara funcionant-hi l'Hospici— s'inaugura la Biblioteca Pública en l'espai ocupat actualment per les dues sales de lectura, i l'any 1963 s'inicien les obres d'ampliació aprofitant el trasllat de l'Hospici al seu actual emplaçament a Sant Ponç. En aquesta ocasió s'engega ja definitivament la constitució de l'Arxiu Històric Provincial —creat de fet el 1952— en base al rescat d'uns fons notariais que es trobaven a l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona i amb el fons que fins al moment s'havia custodiat al Palau Episcopal. La tasca d'unificació dels fons dispersos es continuà durant anys, i es constituí així un centre de documentació de primera magnitud, enguany traslladat a l'arxiu del Convent de Sant Josep. Finalment, l'any 1966 es constitueix la Casa de Cultura, que durant molt temps esdevindrà el focus de cultura més destacat de la ciutat, sota la direcció del Dr. Enric Mirambell que alhora n'exerceix la tasca de bibliotecari i arxiver.

A partir dels anys seixanta, i coincidint amb l'esclat de l'ensenyament superior a la ciutat, hom inicia la tasca d'aprofitament d'una part de l'edifici per al món educatiu gironí. Al curs 1969-1970 obre les seves portes al col·legi Universitari de Girona —més tard traslladat al Seminari— i poc més tard s'hi instal·len la secció de ciències del C.U.G., l'escola d'empresaris, l'escola universitària politècnica, i ja molt darrerament l'Escola de Turisme.

HISENDA I LA COLUMNA DE LA CONSTITUCIÓ

A la cruïlla de la plaça de l'Hospital amb la Gran Via de Jaume I hi ha l'edifici d'Hisenda, construït l'any 1955 per l'arqui-

tecte Carlos Sobrini Marín, i que és una clara mostra del monumentalisme franquista, molt d'acord amb l'arquitectura oficial de règim.

Tanmateix, als jardins de la plaça hi ha la columna de la Constitució del 1869, d'autor desconegut, i realitzada a instàncies de la Municipalitat per commemorar l'aprovació de la Constitució nascuda arran de la revolució del 1868. Segons Jaume

Fabre, inicialment aquesta columna estava a la plaça de la Independència, d'on fou retirada l'any 1894 per tal de fer lloc al projectat monument als defensors dels setges. En aquesta data hom la situà a uns parterres que i havia entre els desapareguts carrers dels Canaders i del Pago d'on es tornaria a moure amb motiu de les obres d'enderrocament d'ambdues vies. Es muntà ja definitivament al seu

emplaçament actual, davant la Casa de Cultura.

Pocs metres més enllà podem admirar el monument-joc de les lletres A, B, C, Q, obra de l'escultor Paco Torres Monsó, inaugurat el 30 d'octubre del 1980 com a monument a la infància amb motiu de la celebració de l'any Internacional del Nen.

Ramon Alberch i Fugueras

PREMIOS CONSTRUMAT 05

Saló Internacional de la Construcció
Barcelona, 22/28 Març, 1985

Premi
A LA MILLOR OBRA, D'EDIFICACIÓ D'HABITATGE NOU
ACABADA DURANT EL PERIODE MARÇ 1983 - GENER 1985

Premi
A LA MILLOR OBRA D'ENGINYERIA CIVIL
ACABADA DURANT EL PERIODE MARÇ 1983 - GENER 1985

Premi
AL MILLOR PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ O PRODUCTE
INDUSTRIAL EXPOSAT DURANT EL CERTAMEN

Premi
A LA MILLOR OBRA DE REHABILITACIÓ
ACABADA DURANT EL PERIODE MARÇ 1983 - GENER 1985

Premi
AL MILLOR TREBALL SOBRE EL SECTOR DE LA
CONSTRUCCIÓ EN FORMA D'ARTICLE,
PROGRAMA DE RÀDIO O TELEVISIÓ
PUBLICAT O EMÈS DURANT EL PERIODE DEL 4rt. TRIMESTRE DE 1984 - FEBRER 1985

INFORMACIÓ

INSTITUT DE TECNOLOGIA
DE LA CONSTRUCCIÓ DE CATALUNYA

Secretaria Tècnica
Bon Pastor, 5, 4 porta
08021 Barcelona Tel. 200 93 36

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Política Territorial i Obres Públiques

Patrocinat pel Departament de Política
Territorial i Obres Públiques de la
Generalitat de Catalunya, a fi d'estimular la
innovació tecnològica i la qualitat de la
construcció